

Juwelen!

Schitteren aan
het Russische hof

HERMITAGE AMSTERDAM

Colofon catalogus

Wetenschappelijke redactie

Dr. Olga Kostjoek

Auteurs artikelen

Jekaterina Abramova

Martijn Akkerman

Olga Kostjoek

Larisa Pesjehonova

Joelia Plotnikova

Auteurs objectbeschrijvingen

Boris Asvarisjtsj

Jekaterina Abramova

Jelizaveta Abramova

Aleksandr Babin

Natalja Bachareva

Marina Bljoemin

Tatjana Boesjmina

Lisa van der Borch

Jekaterina Derjabina

Maria Garlova

Ivan Garmanov

Joeri Goedymenko

Jekaterina Jakovleva

Svetlana Kokareva

Maria Kosareva

Tatjana Kosourova

Olga Kostjoek

Darja Lazarevskaja

Aleksandra Loekjantsjikova

Marina Lopato

Sergej Nilov

Joelia Plotnikova

Jelizaveta Renne

Tatjana Semjonova

Nina Tarasova

Eindredactie

Arnoud Bijl

Birgit Boelens

Uitgever

Annelies ter Brugge

Vertalers

Arnoud Bijl (RU-NL)

Debi Molnar (NL-EN)

Catherine Phillips (RU-EN)

Peter Wezel (RU-NL)

Tekstredactie Engels en Nederlands

BA Svetlana Datsenko

JA Catherine Phillips

JIA Hermitage Amsterdam

Beeldredactie

MB Marinka de Boer

Fotografie

JD Darja Bobrova

MG Pavel Demidov

IG Aleksandr Koksjarov

JG Aleksandr Lavrentjev

JJ Joeri Molodkovets

SK Aleksej Pachomov

MK Inna Regentova

TK Konstantin Sinjavski

OK Dmitri Sirotkin

DL Svetlana Soejetova

AL Andrej Terebenin

ML Vladimir Terebenin

SN

JP Grafisch ontwerp

JR Marline Bakker

TS Anne van Bokhoven

NT Glamcult Studio, Amsterdam

Druk- en bindwerk

Printer Trento, Italië

Lithografie

Pixel-it, Zutphen

Papier

Arctic Volume White

Tauro Offset

Fonts

Practice

Helvetica Neue

Oplage

3.250 Nederlands

750 Engels

Uitgegeven door

Hermitage Amsterdam

Verspreiding in de boekhandel

WBOOKS / wbooks.com

ISBN Nederlands

978 90 78653 806

ISBN Engels

978 90 78653 813

NUR 644, 655

Catalogus bij de tentoonstelling Juwelen! Schitteren aan het Russische hof, georganiseerd door Staatsmuseum de Hermitage in St.-Petersburg en de Hermitage Amsterdam van 14 september 2019 tot en met 15 maart 2020.

Fotoverantwoording

© State Hermitage Museum, St Petersburg, behalve:
p. 42 Russian History Foundation, Jordanville, NY
p. 45 links Sotheby's
pp. 45 rechts, 46, 57 onder, 78 onder, 89 Bridgeman Images
pp. 55, 64 State Russian Museum, St Petersburg
p. 67 Alamy
p. 93 Hofer Antikschmuck, Berlin
pp. 100–01 Boucheron Archives, Parijs
pp. 102, 105, 106, 108 boven Cartier Archives, Parijs
p. 104 Cartier Archives, Parijs © Collection Cyrille Boulay
p. 107 Cartier Archives, Parijs © Roger-Viollet
p. 108 onder Cartier Archives, Parijs © Russian State Archive of Ancient Acts
pp. 110, 141 Chaumet Paris Collection
p. 111 ©Lalique SA
pp. 117, 118 Koninklijke Verzamelingen, Den Haag
p. 142 © Photography Erwin Olaf
p. 149 Gokhran of Russia, Moscow

Omslag
Detail van bloemenboekje van edelstenen, St.-Petersburg,
Jérémie Pauzié, 1740–50 (cat. 108)

Copyright

© 2019 State Hermitage Museum, St Petersburg
© 2019 Hermitage Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervoerd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën of op welke andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Colofon tentoonstelling

Tentoonstellingscomité

Staatmuseum de Hermitage, St.-Petersburg

Prof. dr. Michail Piotrovsky
Directeur
Prof. dr. Georgi Vilinbachov
Adjunct-directeur Onderzoek
Dr. Svetlana Adaksina
Adjunct-directeur, Hoofd Collecties
Dr. Mariam Dandamajeva
Wetenschappelijk Secretaris
Dr. Olga Kostjoek
Hoofd West-Europese Toegepaste Kunst

Hermitage Amsterdam

Cathelijne Broers
Directeur
Paul Mosterd
Adjunct-directeur
Hoofd Communicatie, Educatie & Marketing
Marlies Kleiterp
Hoofd Tentoonstellingen
Mark van Kampen
Controller Financiële en Juridische Zaken
Sebastiaan Lagendaal
Hoofd Facilitaire Zaken & Veiligheid

Tentoonstellingsconcept

Staatmuseum de Hermitage

Olga Kostjoek
Commissaris

Jekaterina Abramova
Joelia Plotnikova
Tentoonstellingsconservatoren

Conceptteam Hermitage Amsterdam

Birgit Boelens
Tentoonstellingsconservator

Irene Constandse
Svetlana Datsenko
Joanne Droogleeve Fortuyn
Pieter Eckhart
Marlies Kleiterp
Paul Mosterd
Martijn van Schieveen
Natascha Wieman

Ontwerp

Tentoonstellingsontwerp 3D

Carlo Wijnands

Tentoonstellingsontwerp 2D

Vanessa van Dam
Adriaan Mellegers

Bruikleengevers

Staatmuseum de Hermitage,
St.-Petersburg
Fabergé Museum Baden-Baden
Koninklijke Verzamelingen, Den Haag

De bruiklenen uit St.-Petersburg zijn
gerestaureerd in het Restauratie- en
Conserveringslaboratorium van
Staatmuseum de Hermitage onder
leiding van Tatjana Baranova.

Raad van Specialisten Hermitage Amsterdam

Sir John Leighton
*Voorzitter, Director-General, National
Galleries of Scotland, Edinburgh*

Dr. Roger Diederer
*Directeur, Kunsthalle der Hypo
Kulturstiftung, München*
Drs. Martine Gosselink
*Hoofd Geschiedenis, Rijksmuseum,
Amsterdam*
Drs. Charlotte Huygens
*Conservator Islamitisch Cultuurgebied,
bestuurder/toezichthouder in cultuur
en onderwijs*
Dr. Paul Rem
*Conservator, Nationaal Museum
Paleis Het Loo, Apeldoorn*
Dr. Sjeng Scheijen
*Onderzoeker en Ruslandspecialist,
Universiteit Leiden*
Drs. Karin Verboeket
Kunsthistoricus, Verboeket Art Consult
Dr. Christiaan Vogelaar
*Conservator, Stedelijk Museum
De Lakenhal, Leiden*

Met dank aan

Stichting Vrienden van de Hermitage
Nederland
Martijn Akkerman
Edwin Oudshoorn
Jan Taminiau
Bibi van der Velden

Founder

BankGiroLoterij

Hoofdsponsors

ABN-AMRO

HEINEKEN

Sponsor

Tentoonstellingssponsor

BLOCK
BUSTER
FONDS

BankGiroLoterij

VSBfonds.

PRINS BERNHARD
CULTUURFONDS

VandenEnde
FOUNDATION

Regenten

De Nederlandsche Bank
Stichting Kramer-Lems
Stichting Virtitus Opus
W.E. Jansen Fonds
Zweegers Foundation

Partners Hermitage Amsterdam

Inergiek
AVROTROS
Bain & Company
BeljonWesterterp
Bosch Energy and Building Solutions
Forbo Flooring Systems
Geometius
Koninklijke Van Oord
Meijburg & Co Belastingadviseurs
Randstad
SRC Reizen

Partners Hermitage voor Kinderen

Dutch Flower Group
Freek en Hella de Jonge Stichting
Riki Stichting
Spencer Stuart
Stichting Dorodarte
Stichting Vivace
Stichting Zabawas
VandenEnde Foundation

Met dank aan

Koninklijk Concertgebouworkest
Stichting Vrienden van de Hermitage Nederland
Vlaamsch Broodhuys
Vrije Academie | kunst & cultuur
Particuliere donateurs

Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander
was als Prins van Oranje onze beschermheer
van 2004 tot aan zijn inhuldiging in 2013.

Juwelen!

Schitteren aan het Russische hof

Voorwoord – Magie, mystiek en historie van kostbare juwelen <i>Michail Piotrovsky</i>	10–11
Voorwoord – Een juweel van een vriendschap <i>Cathelijne Broers</i>	14–15
1–De Galerij van Kostbaarheden van de Hermitage – Geschiedenis van de collectie Europese juwelen <i>Olga Kostjoek</i>	20–41
Parels <i>Martijn Akkerman</i>	42–47
2–Sieraden en mode in het Rusland van de tsaren <i>Joelia Plotnikova</i>	48–89
Fer-de-Berlin, juwelen van gietijzer <i>Martijn Akkerman</i>	90–95

3–Russische klanten van Franse
juweliers in het fin de siècle
Larisa Pesjechonova 96–113

De juwelen van Anna Pavlovna
Martijn Akkerman 114–119

4–Juwelen met geheimen
Jekaterina Abramova 120–137

De geschiedenis van het diadeem
Martijn Akkerman 138–143

Over edelstenen *Olga Kostjoek* 144–159

Catalogus
tentoonstellingsobjecten 160–203

Literatuur 204–205

Details van twee bloemenboeketten van edelstenen,
St.-Petersburg, Jérémie Pauzié, 1740-50 (Links: cat. 108)

2–Sieraden en mode in het Rusland van de tsaren

Vóór Peter de Grote

In Russische volkssprookjes was het mooiste cadeau voor een vlijtige, mooie jonge vrouw een kistje gevuld met edelstenen en een grote kist met bontjassen en japonnen. De monturen en de vormen van de juwelen en de snit van de kleding waren niet belangrijk, wat telde waren alleen de schittering en het formaat van de stenen en de rijkdom van de stoffen en het bont. In het Rusland van vóór Peter de Grote (reg. 1682–1725) bestond er niet zoiets als mode, daarom werden kostbare kleren ‘éénmaal gemaakt, maar konden vele eeuwen mee’ en ‘gingen sieraden van goud, parels en edelstenen over van geslacht op geslacht.’¹ Zo ging de kostbare hoofdersiering van Maria Miloslavskaja, de eerste vrouw van Peters vader tsaar Aleksej Michajlovitsj (reg. 1645–76), over op zijn tweede vrouw, Natalja Narysjkina. De garderobe van Maria zelf bevatte een aantal gewaden die ze had geërfd van haar schoonmoeder, tsarina Jevdokia, de vrouw van tsaar Michail Fjodorovitsj (reg. 1613–45).

De dameskleding bestond gewoonlijk uit een onderblouse met lange, geplooid mouwen, een *sarafaan* (mouwloos overkleed) en een *doesjegrea* (licht opvallend kleed of vest). Het liefst droeg men Venetiaans fluweel met een gestempeld patroon en zijde (*damasque*), zilver en goudbrokaat, gestreepte tafzijde en geornamenteerd satijn, versierd met knopen, galons en opgestikte parels. Het kostuum werd verfraaid met een paar strengen parels, edelstenen en gouden munten en er werden oorhangers en ringen bij gekozen. Parels waren het meest geliefd, bij voorkeur de grote witte uit de Perzische stad Hormuz. Bij heel speciale gelegenheden (een bruiloft of kerkelijke feestdag) deden ze hier een ‘jasje’ over (bovenkleed van een stevige stof), bezaaid met edelstenen. Op de schouders en borst werd een halfronde kraag gedragen, bestikt met parels en juwelen. Ongetrouwde jonge vrouwen hadden een krans (lint) om de haren, die verder onbedekt bleven. Getrouwde vrouwen droegen een muts van fluweel of brokaat, afgezet met sabelmarter- of beverbont. Mannen droegen een rijk versierde ceintuur en een gouden ketting met een kruis (vaak een geschenk van hun ouders bij een religieus feest), hun vingers waren haast onzichtbaar door alle gouden en zilveren ringen. De mannensieraden, wapens (dolk en sabel) in een gouden of zilveren schede, kwamen meestal uit het Oosten.

Peter de Grote zet in op Europese smaak

De eerste tsaar die nieuwe kledingregels opstelde en zichzelf begon te kleden volgens de Europese mode, was Peter de Grote. Zijn oekaze (decreet) uit 1701 beval ‘aan de Bojaren ... en de Moskouse Edellieden ... en de stadsadel en de Bojarenkinderen ... en de dragoders en soldaten en *streltsy* (schutters) ... en de Moskouse dienstplichtigen van alle rangen en stedelingen ... Saksische en Franse overkleding te dragen, ... en aan het vrouwelijk geslacht van alle rangen ... Duitse [buitenlandse] kleding en mutsen... en rokken en schoenen’.²

De toe-eigening van Europese modes en gebruiken nam in de achttiende eeuw een grote vlucht doordat zeventig jaar lang vrouwen op de Russische troon zaten. Zoals vorst Sjtsjebatov schreef: ‘het vrouwelijk geslacht is gewoonlijk meer geneigd tot luxe dan het mannelijke.’³ Het duurde niet lang voordat de Russische vrouwen hun Europese vriendinnen hadden ingehaald in hun liefde voor geraffineerde kostuums en sieraden, en al spoedig overtroffen zij hen.

De tsarina zette de toon

Voor dames van adel was gewoonlijk de tsarina het na te volgen voorbeeld. De klederstijl en de manieren van Peters tweede vrouw, Jekaterina Aleksejevna (reg. als Catharina I 1725–27), weken eerst nog enigszins af van wat gebruikelijk was in Europa. Toen Peter in 1717 Parijs bezocht en daarbij zijn vrouw meenam, werden de tekortkomingen in haar kleding meteen opgemerkt door Wilhelmina van Pruisen, later markgravin van Bayreuth, die er nogal venijnig over schreef in haar memoires: ‘De jurk was vermoedelijk bij een marktkraam gekocht; hij was bewerkt met vuil aandoend borduurwerk; het lijfje was bedekt met edelstenen, die samen een tweekoppige adelaar vormden. Ze droeg een dozijn orde-tekens; en rond de onderkant van haar jurk hingen talloze relieken en heiligenprentjes, die lawaai maakten als ze liep.’⁴ En bij hun bezoek aan Amsterdam in hetzelfde jaar merkten de voorname Hollanders, gewend aan de schitterende sieraden van hun eigen edelsmeden, op dat, hoewel de juwelen van de vrouw van de tsaar ‘drie vaten goud, 300 duizend florijnen’ kostten,⁵ de stenen daarvan slecht geslepen waren en het montuur bepaald niet verfijnd afgewerkt was. Het portret dat de Franse schilder Jean-Marc Nattier in hetzelfde jaar van de Russische tsarina maakte, liet een totaal ander beeld zien: dat van een jonge, aantrekkelijke vrouw,

Jean-Marc Nattier, *Portret van Catharina I*, 1717
St.-Petersburg, Hermitage
pp. 52–53: idem (detail)

Horlogehanger: scarabee, Zwitserland, La-Chaux-de-Fonds,
meester onbekend, 1890-1900 (cat. 129)

Links: Horlogehanger: scarabee,
Zwitserse school, 1920-30 (cat. 130)

bronnen heeft aangetoond dat in het verleden in het Nederlands de term *diadeem* de meest gebruikelijke was, zeker aan het hof en bij de adel daaromheen.

Het diadeem behoorde zeker niet tot de meest comfortabele juweelvormen en moest altijd goed bevestigd worden om afvallen of scheefzakken tegen te gaan. Consuelo Vanderbilt, die door haar huwelijk hertogin van Marlborough werd, kreeg van haar vader bij de bruiloft een schitterend diadeem van de juwelier Boucheron. Maar in haar memoires *The Glitter and the Gold* noteerde ze later: 'Juwelen waren me nooit een genoegen: mijn tiara zorgde altijd voor zware hoofdpijn.'¹

De markiezin van Londonderry verloor tijdens de kroning van koning Edward VII op 9 augustus 1902 haar imposante diadeem bij een wc-bezoek in de toilet-pot. Slechts met heel veel moeite en met behulp van een heuse verlostang kon het juweel uit zijn benarde positie worden bevrijd, waarna de markiezin met het schoongemaakte juweel op het hoofd *unverfroren* de kathedraal weer binnenschreed.

Mede om zulken rampen te voorkomen, droeg koningin Mary, echtgenote van koning George V, die van zichzelf erg dun haar had, een groot deel van haar leven een haarstuk om haar diadeem goed vast te zetten. Dat weerhield haar er niet van om vaak een diadeem te dragen: het is bekend dat zij haar hele leven dineerde in avondkleding mét diadeem, ook als ze alleen was en zelfs toen ze tijdens de Tweede Wereldoorlog was uitgeweken naar een familielid in de provincie, waar ze onder sobere omstandigheden en met een sterk ingekrompen staf haar status in stand probeerde te houden.

Maar dergelijke problemen komen nog steeds voor. Het huwelijksdiadeem van koningin Mathilde van België, waar ook nog eens een zware sleep aan werd bevestigd, moest met tientallen haarspelden worden vastgezet, 'tot bloedens toe', zoals in de meest recente biografie van koning Filip staat beschreven.

En het diadeem van erfgroothertogin Stéphanie van Luxemburg zakte tijdens haar huwelijksdag compleet naar achteren. Het is zelfs koningin Máxima een keer overkomen. Tijdens het staatsbezoek aan Japan droeg ze voor het eerst het diadeem van parels en diamanten van koningin Sophie uit 1897. In de loop van de avond, tijdens het diner, ging het diadeem steeds schever staan, waarschijnlijk doordat het niet goed was vastgezet. Bij een diadeem is dan ook het gezegde 'Wie mooi wil zijn moet pijn lijden' wel in het bijzonder van toepassing.

1—Consuelo Vanderbilt Balsan, *The Glitter and the Gold*, Londen 1953, p. 54.

Foto ter gelegenheid van de 40ste verjaardag van Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Máxima der Nederlanden, 15 mei 2011

p. 141: De Tiarakamer bij Chaumet, Parijs, 1907

248–Diadeem
West-Europa, 1800–50
Goud, zilver, turkoois, briljanten, parels, stof, h 3,8,
Ø 13,5 cm
E-16957
Herkomst: 1951, Staatsdepot van Kostbaarheden,
Moskou
Literatuur: St.-Petersburg 1996, p. 217
JA

252–Armband
West-Europa, midden 19de eeuw
Goud, zilver, turkoois, parels, 6,3 x 5,5 cm
E-16996
Herkomst: 1951, Staatsdepot van Kostbaarheden,
Moskou
Eerste publicatie
JA

256–Waaier van tsarina Maria Fjodorovna
Frankrijk, firma Alexander, 1866
Ivoor, zijde, gouache; foedraal: fluweel, zijde,
parelmoer; 130 cm, foedraal 32 x 4,5 x 5 cm
ERT-12694 a,b, SV-1706
Herkomst: 1941, Staatsmuseum voor Etnografie,
Leningrad; daarvoor in het Anitsjkov Paleis,
St.-Petersburg
Literatuur: Londen 1997, nr. 28
Het snijwerk is in de vorm van sinaasappelbloesem,
de schilderijen stellen bloemenguirlandes en
flitsende duiven voor.
JP

259–Zakdoek van tsarina Maria Fjodorovna
Rusland, 1883
Batist, kant, 67,5 x 67,5 cm
ERT-6894
Herkomst: 1941, Staatsmuseum voor Etnografie,
Leningrad; daarvoor in het Anitsjkov Paleis,
St.-Petersburg
Literatuur: Moskou 2013, nr. 227
JP

249–Herinneringsring voor een hanger
Rusland, midden 19de eeuw
Goud, Ø 2,2 cm
E-6183
Herkomst: bevond zich in het Winterpaleis; in 1913
overgedragen aan de Galerij van Kostbaarheden
uit de vertrekken van Nicolaas I en
Alexandra Fjodorovna
Literatuur: Kostjoek 2017, pp. 312, 318
OK

253–Damesring
Duitsland, begin 17de eeuw
Goud, diamanten, robijn, email, 1,7 x 1,5 cm
E-4368
Herkomst: bevond zich in het Winterpaleis; vanaf
eind 19de eeuw in de Galerij van Kostbaarheden
Eerste publicatie
OK

257–Bruidsjapon façon princesse
Rusland, 1911
Tule, zijde, chiffon, l 210 cm
ERT-21268
Herkomst: 2012, via de Depot- en
Aankoopcommissie van Staatsmuseum
de Hermitage – Was eigendom van Anastasia
Oesova, die in 1911 in deze japon trouwde
met hoveling Ivan Pavlov
Literatuur St.-Petersburg 2014-I, nr. 225
JP

260–Gavriil Ivanovitsj Jakovlev
(1819, district Tsjochloma, gouvernement
Kostroma – 1862, St.-Petersburg)
Portret van Jekaterina Volotskaja, 1855–56
Olieverf op doek, 110 x 88,5 cm (ovaal)
ERZj-1321
Herkomst: 1941, Staatsmuseum voor Etnografie,
Leningrad; daarvoor: collectie Jekaterina
Volotskaja, daarna van haar dochter Jekaterina
Imeretinskaja, St.-Petersburg; vanaf 1921
in het Staatsmuseum voor Etnografie
Literatuur: Goedymenko 2017, nr. 580
JG

250–Broche
West-Europa, midden 19de eeuw
Goud, zilver, turkoois, roosdiamanten, 6,2 x 4,6 cm
E-17056
Herkomst: 1951, Staatsdepot van Kostbaarheden,
Moskou
Eerste publicatie
JA

254–Opengewerkte waaier in een foedraal,
van tsarina Maria Fjodorovna
China, 1860–70
a) ivoor, goud, l 26 cm; b) ivoor, goud, fluweel,
27,5 x 5,5 x 5,5 cm
ERT-12693 a,b, ZV-753
Herkomst: 1941, Staatsmuseum voor Etnografie,
Leningrad; daarvoor in het Anitsjkov Paleis,
St.-Petersburg
Literatuur: Londen 1997, nr. 40
JP

258–Zakdoek
België, 1880–90
Batist, Mechels kant, garen, 53 x 53 cm
ERT-6912
Herkomst: 1941, Staatsmuseum voor Etnografie,
Leningrad; daarvoor in het Anitsjkov Paleis,
St.-Petersburg; eigendom van tsarina Maria
Fjodorovna
Eerste publicatie
JP

261–Richard Lauchert
(1823, Sigmaringen – 1868, Berlijn)
Portret van grootvorstin Olga Fjodorovna, 1857
Olieverf op doek, 117 x 100 cm (ovaal)
Op de achterkant van het doek met zwarte verf
signatuur en datering:
peint par Lauchert Carlsruhe 1857
ERZj-645
Herkomst: 1941, Staatsmuseum voor Etnografie,
Leningrad; daarvoor in het Staatsmuseumdepot;
in 1928 in het Staatsmuseum voor Etnografie
Literatuur: St.-Petersburg 2014-I, nr. 31
JG

251–Hoefijzervormige broche
Rusland, St.-Petersburg, firma Carl Fabergé,
meester onbekend, begin 20ste eeuw
Goud, briljanten, email, 2,8 x 2,2 cm
Labels: KΦ (KF of CF) van de firma, goudkeur 56
ERO-10037
Herkomst: 1995, via de Expert- en
Aankoopcommissie van Staatsmuseum
de Hermitage
Literatuur: Edinburgh 2005, nr. 93
AL

255–Waaier en foedraal
Frankrijk, firma Alexandre, kunstenaar Édouard
de Beaumont, 1860–70
Foedraal: Rusland, St.-Petersburg, Engelse winkel
Nichols and Plinke
Ivoor, zijde, gouache, aquarel, foedraal: leer,
fluweel, zijde, metaal;
l waaier 28,4, foedraal
30,5 x 4 x 5 cm
ERT-18105 a,b
Herkomst: 1972, via de Expert- en
Aankoopcommissie van Staatsmuseum
de Hermitage
Eerste publicatie

De beschildering toont een groep dansende
Amorfiguurtjes in een cirkel.
JP

262–Kunstenaar onbekend
Portret van een onbekende vrouw, ca. 1858–59
Olieverf op doek, 103 x 83 cm
ERZj-1300
Herkomst: 1941, Staatsmuseum voor Etnografie,
Leningrad; daar in 1930 gekomen uit het
Stroganov Paleismuseum
Literatuur: St.-Petersburg 2014-I, nr. 35
JG